

ФРАНКО-ТУРЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ В ПЛОЩИНІ МІЖДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті йдеться про стан та специфіку франко-турецьких відносин на сучасному етапі, визначаються проблеми міждержавного співробітництва, їх причини та значення, а також позитивні зрушення в міжрегіональній та двосторонній співпраці. Також автор дає оцінку майбутнім перспективам розвитку та інтенсифікації окреслених відносин.

Ключові слова: Франція, Туреччина, франко-турецькі відносини, міждержавне співробітництво, міжрегіональне співробітництво, геноцид вірмен.

В статье речь идет о состоянии и специфику франко-турецких отношений на современном этапе, определяются проблемы межгосударственного сотрудничества, их причины и значение, а также положительные изменения в межрегиональном и двустороннем сотрудничестве. Также автор дает оценку будущим перспективам развития и интенсификации обозначенных отношений.

Ключевые слова: Франция, Турция, франко-турецкие отношения, межгосударственное сотрудничество, межрегиональное сотрудничество, геноцид армян.

The topic of the article under discussion is contemporary condition and specific of Franco-Turkish relations. The interstate cooperation problems, their reasons and meaning and positive changes in interregional and bipartite collaboration are determined. Also the author assesses future perspectives of the pointed relations' development and intensification.

Key words: France, Turkey, Franco-Turkish relations, interstate cooperation, interregional collaboration, genocide of Armenians.

Франція та Туреччина – дві великі та достатньо впливові країни світу. Перша займає помітне місце в ЄС, а отже і в європейському регіоні. Друга – активний гравець у близькосхідному та середземноморському регіонах. Крім того, Туреччина, унікальна за своїм геополітичним становищем, на сучасному етапі намагається поєднати свою азійську належність із європейською ідентичністю, тобто прагне до вступу в ЄС. А отже тема відносин двох країн є актуальною, і викликає науковий інтерес низкою специфічних особливостей.

Метою автора, таким чином, є: дослідити франко-турецькі відносини в площині міждержавного та регіонального співробітництва, їх специфіку та тенденції розвитку на сучасному етапі.

Завдання, поставлені перед автором, можна визначити так:

- охарактеризувати стан відносин між країнами на сучасному етапі;

- виявити особливості відносин та їх вплив на співробітництво в регіоні;

- зробити висновки щодо можливого розвитку франко-турецького співробітництва в контексті висвітлених тенденцій.

Франко-турецькі відносини мають довгу історію, на сучасному ж етапі їх не можна однозначно охарактеризувати як позитивні або негативні.

Специфіка відносин полягає в тому, що у Франції одна з найчисленніших діаспор вірмен і «вірменська діаспора має вплив на її зовнішню політику» [1]. Найбільш гостро стоїть питання про визнання Туреччиною геноциду вірмен 1915-1921 рр. як первого геноциду ХХ ст. Більшість держав світу визнає факт геноциду, проте Туреччина рішуче й агресивно відмовляється це зробити. Відповідно вірменська діасpora, намагаючись ускладнити відносини Туреччини з європейськими країнами,

розгорнула активну інформаційну кампанію антитурецького спрямування.

Як наслідок, у 2001 році Жак Ширак прийняв закон про визнання геноциду і запустив соціальні компенсаційні програми для нашадків його жертв. Інші європейські країни також почали закликати Туреччину визнати факт геноциду. Прийняття такого закону у Франції призвело до погіршення франко-турецьких відносин. Анкара різко обмежила масштаби економічного і військово-технічного співробітництва з Парижем. Туреччина також почала піднімати питання про злочини часів Французької колоніальної імперії в Алжирі. Згодом відносини між країнами відносно нормалізувались, але натягнутість у них зберігається.

Із такої специфіки витікає і ставлення Франції щодо європейської політики Туреччини. Остання прагне вступити до ЄС і шість років тому «Брюссель та Анкара розпочали переговори, покликані привести Туреччину до членства» [2]. Це питання є досить спірним, оскільки економічні й інституціональні наслідки вступу Туреччини будуть мати далекосяжні результати для ЄС.

Для того, щоб підтягнути Туреччину до європейських стандартів життя будуть потрібні величезні й постійні зусилля з перерозподілу коштів від європейських платників податків, які будуть виснажувати Європу без гарантії на успіх в Туреччині.

За умов світової економічної кризи, коли в самих країнах ЄС криза запустила глибокі руйнівні процеси і породила численні проблеми не лише в економічній, а й у інших сферах, потрясіння від вступу Туреччини залишається непосильним для ослабленого ЄС.

Крім того, якщо Туреччина приєднається до Євросоюзу, то громадянами ЄС стануть ще 80 млн чоловік. Ставши членом ЄС, Туреччина як найбільш населений член ЄС матиме найбільше число представників у Європейському парламенті. У Раді Європи вона буде на одному рівні з нинішньою Великобританією. Її зовнішні інтереси будуть домінувати в Європі. «Туреччина є занадто великою для Європи, щоб її проковтнути» [3] – такі заяви роблять представники французького політичного істеблішменту.

Але «найбільше пересічних європейців турбує те, що ці 80 млн потенційних додаткових громадян ЄС є мусульманами» [4]. Й особливо це стосується Франції, у якій кількість мусульманського населення постійно зростає за рахунок мігрантів та інших чинників, а це створює нестійку і навіть у чомусь конфліктогенну ситуацію.

Нинішній президент Франції Нікола Саркозі неодноразово підкреслював, що «Туреччина не може

бути членом ЄС. Вона не європейська країна, це географічний факт. Але ж вона – одна з найбільших країн Середземномор'я, і це неможливо заперечити» [5].

Проте деякі вважають, що членство Туреччини в ЄС перетворить країну на демократичну державу, яка стане прикладом для інших мусульманських країн. Це могло б бути доказом, що іслам може співіснувати з демократією. Але Франція не вважає за можливе «кризикувати безпекою та цінностями Європи» [6]. Будь-які взаємовідносини з Туреччиною французький істеблішмент традиційно обмежує лише зв'язками по середземноморському та близькосхідному регіонах, а отже виводить міждержавне співробітництво в регіональну площину.

Отже, існує низка проблем, що супроводжують розвиток франко-турецьких відносин на сучасному етапі та визначають їх специфіку.

Проте, окрім дезінтеграційних впливів на відносини двох країн, існують чинники, які роблять співробітництво держав необхідним і важливим для гармонічного розвитку, як міждержавного так і регіонального співробітництва.

Одним із таких чинників є енергетичний. За умов сучасної занепокоєності державами світу їх енергетичною безпекою для Франції та для членів ЄС Туреччина є дуже важливим транзитером енергоресурсів.

Відповідно до спеціальної доповіді «Енергетична стратегія Туреччини», підготовленої в 2008 р. міністерством закордонних справ Туреччини, ця країна знаходиться «майже в безпосередній близькості до 72,7 % і 71,8 % підтверджених запасів нафти і природного газу планети, відповідно» [7].

Особливо після грузино-російської війни і російсько-українського газового конфлікту європейські країни і, зокрема, Франція почали набагато серйозніше ставитися до ідеї «отримання близькосхідних, каспійських і центрально-азійських енергоносіїв через територію Туреччини» [8]. Наприклад, французькі економісти вважають, що є три альтернативи російському природному газу – Норвегія, Алжир і Туреччина. Проте зрозуміло, що перші дві країни не можуть забезпечити ті обсяги блакитного палива, які могли б істотно скоротити залежність від «Газпрому». На рис. 1 і 2 вказані найбільш потужні нафтопроводи і газопроводи Туреччини (див. рис. 1 та 2).

Окрім енергетичної сфери, важливим полем для співробітництва країн є ринок зброянь. Франція є одним з основних постачальників зброї в Європі, у той час як Туреччина є важливим потенційним клієнтом. Сума від імпорту Туреччиною французької зброї у період між 1995 і 2005 рр. склала 1,5 млрд євро, що є «потужним вливанням» [9] у французьку економіку.

Рис. 1

1. Газопровід Тебріз-Анкара – 7,5 млрд метрів кубічних на рік.
2. Газопровід Блакитний потік – 16 млрд метрів кубічних на рік.
3. Газопровід Баку-Тблісі-Ерзрум – 8 млрд метрів кубічних на рік.
- 4-9. Два діючі газопроводи і чотири, заплановані до створення.

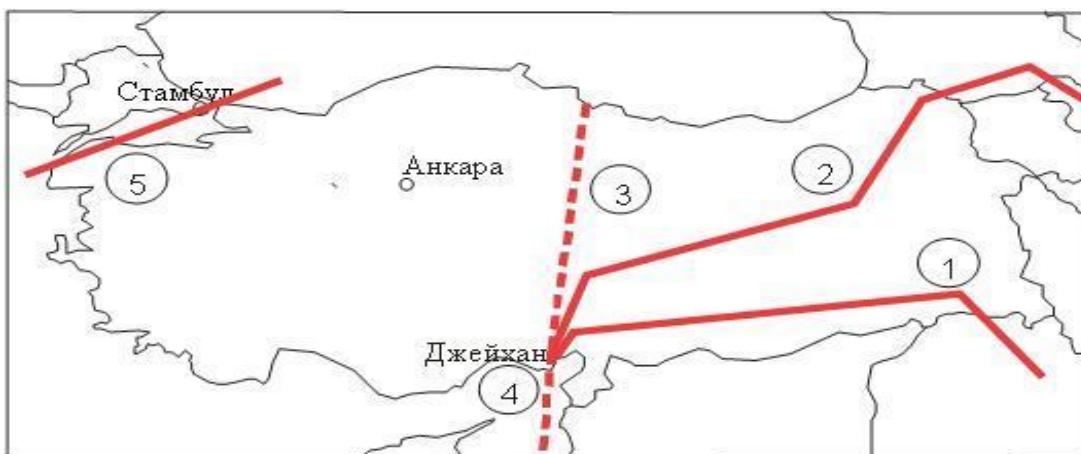

Рис. 2

1. Нафтопровід «Кіркук-Джейхан» – 1,6 млн барелів на день.
2. Нафтопровід «Баку-Тблісі-Джейхан» – 1 млн барелів на день.
3. Нафтопровід «Самсун-Джейхан» – 1,5 млн барелів на день.
4. Нафтопровід «Джейхан-Хайфа» на стадії переговорів.
5. По протоках Босфор і Дарданелли – близько 3 млн барелів на день.

Паріж сьогодні підтверджує також важливість Туреччини для оборони Франції, відзначаючи важливість існуючої співпраці між їх військами, зокрема, в Афганістані або в ході операцій у Боснії і Косово, у рамках співпраці по НАТО.

Таким чином, відносини між Туреччиною і Францією в питаннях оборони й озброєнь достатньо активні, спрямовані на розвиток торгівельних обмінів між двома країнами і «на залучення до підписання великих контрактів» [10].

Франко-турецьке співробітництво в галузі оборони є, поряд з енергетичним фактором, одним із потужних стимулів поліпшення і розвитку міждержавних відносин.

Крім того Франція – другий за величиною інвестор в Туреччині, і багато французьких компаній ведуть активну діяльність на турецькому внутрішньому

ринку. Якщо не брати до уваги Нідерланди, що користуються податковими пільгами, то Францію «можна вважати основним закордонним інвестором у Туреччині» [11].

Отже, автор дійшов таких висновків:

На сучасному етапі стан відносин між Францією та Туреччиною можна назвати таким, що знаходиться на стадії розвитку.

Дві країни активно взаємодіють в економічному плані – активний торгівельний обіг товарами ВПК, у сфері інвестицій – значна активність французьких інвесторів у Туреччині, та що особливо важливо за світових тенденцій – в енергетичній сфері, адже Туреччина є найбільш перспективною альтернативою забезпечення Франції та ЄС енергоресурсами в обхід ненадійних постачальників та транзитерів.

Проте особливості відносин двох країн обумовлені кількома проблемами політичного плану. Зокрема, на

сучасному етапі, як і протягом останніх десятиліть, гостроту привносить у двосторонні відносини питання про визнання Туреччиною геноциду вірмен.

Охолодженню міждержавних відносин сприяє стійка позиція Франції проти вступу Туреччини до Європейського Союзу, обумовлена такими причинами як небажання отримати в ЄС ще одну країну, яка потребуватиме значної економічної допомоги від розвинених країн ЄС, також побоюваннями її посилення і претендування на керуючі ролі у

Європарламенті, і крім того, небажанням збільшення частки мусульман у Європейському союзі.

Щодо тенденцій майбутнього співробітництва між країнами, можна зробити припущення, що франко-турецькі відносини мають найбільшу перспективу розвитку саме в площинах регіонального співробітництва, де будуть задоволені інтереси обох країн, та нівелювані гострі проблемні питання на двосторонньому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крылов А. Армянская диаспора – важный фактор мировой политики / А. Крылов // Новая политика. – 2004. – 30 августа. – С. 12.
2. Gresh A. Nicolas Sarkozy et les «ruptures» de la politique étrangère / A. Gresh // Le monde diplomatique. – 2008. – № 8. – P. 30.
3. Ibid.
4. Opt. cit.
5. Jaigu C. Sarkozy mise sur l'Union pour la Méditerranée / C. Jaigu // Le Figaro. – 2009. – 01 janvier.
6. Ibid.
7. Turkey's Energy Strategy / Republic of Turkey, Ministry of Foreign Affairs. – 2008.
8. Schmid B. La Turquie comme le plus fort maillon énergétique de l'Europe ? / B. Schmid // Le monde – 2007. – 8 mars. – P. 14.
9. Chemineau C. Vers un renouveau des relations bilatérales franco-turques en matière de défense ? / C. Chemineau // Ovipot. – 2009. – № 8. – P. 19.
10. Ibid.
11. Keiflin K. Relations franco-turques : une image à corriger / K. Keiflin // Ovipot. – 2010. – № 1. – P. 11.